

Høringsinnspill til Kommunal- og forvaltningskomiteen – Statsbudsjettet 2018

Bakgrunnen for etableringen av Initiativ for etisk handel (IEH) i år 2000, var avsløringer om at norske selskaper bidro til brudd på menneskerettigheter i sine leverandørkjeder. Samtidig ga bedriftene uttrykk for at de trengte praktisk hjelp til å håndtere denne, for mange, nye problemstillingen.

Målet ble å lage et praktisk ressurscenter, eiet av ulike aktør sammen. Bak sto en erkjennelse av at disse komplekse problemstillingene krever samarbeid mellom flere parter. IEH ble derfor startet av en arbeidsgiversiden, fagbevegelse, sivil sektor og næringsliv. Siden den gang har vi jobbet med flere hundre norske virksomheter. [Våre medlemmer](#) har til sammen 600 milliarder i omsetning. I 17 år har vi jobbet for å fremme ansvarlige leverandørkjeder slik at internasjonal handel bidrar til å ivareta en bærekraftig utvikling. Derfor er IEHs hovedinnspill at:

Myndighetene, i all sin politikk, sørger for at internasjonal handel bidrar til å fremme menneske- og arbeidstakerrettigheter, bærekraftig utvikling og forsvarlig miljøhåndtering og unngå korrupsjon.

Takk for muligheten til å høres.

Initiativ for etisk handel (IEH) ønsker spesielt å kommentere på **Programkategori 13.40 Forvaltningspolitikk og IKT politikk.**

Denne uken (23.10) ble det slått stort opp hos NRK at det er menneskerettighetsbrudd i produksjon av tomater i Italia, og IEH uttalte seg. Vårt hovedbudskap var: dette er ikke noe nytt! Slik er det i store deler av jordbrukssektoren i Sør-Europa og store deler av verden. Og det er dessverre også slik i produksjon av mange tingene vi har rundt oss: kopper og glass, PC'er og mobiltelefoner, lamper og møbler, klærne vi har på oss, og maten vi spiser.

Mange norske bedrifter og offentlige oppdragsgivere jobber for å bedre denne situasjonen. 140 av dem er medlem hos IEH, 564 870 av de norske bedriftene, og svært mange offentlige oppdragsgivere er ikke det. Det hadde jo ikke gjort noe, dersom bevisstheten rundt respekten for grunnleggende arbeidstaker- og menneskerettigheter, miljø og korrupsjon var høy, kunnskapen god, og bedriftene og offentlige oppdragsgivere visste hvordan de skulle jobbe med det. Men det er ikke tilfelle.

Og NRK saken er en god illustrasjon på det: forholdene hos tomatprodusenten fremstilles som et unntak. IEH og bedriftene her vet dessverre at det er *ikke* er noe unntak. Og det er ikke ulovlig å importere varer til Norge produsert med menneskerettighetsbrudd, av barn eller slaver, i motsetning til hva mange tror.

I 2011 kom FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, og OECDs retningslinjer ble oppdatert samme år for å samsvare. I etterkant har Norge tatt dette opp i både Stortingsmeldinger, handlingsplaner og i Lov om offentlige anskaffelser. Dette er også svært sentralt i Norges oppfølging av bærekraftsmålene. Men de gode politiske dokumentene følges ikke tilstrekkelig av handling. Således får vi ikke de endringene vi ønsker på feltet.

Så med den bakgrunnen, hva burde vært annerledes i statsbudsjettet 2018, dersom vi skulle fulgt opp forpliktelsene fra FNs veiledende prinsipper, den norske handlingsplan på området, bærekraftsmålene, stortingsmeldinger og den nye loven om offentlige anskaffelser:

1. **Vi savner et overordnet fokus** på at næringslivet, samt offentlige innkjøpere, *har* et ansvar. Dette er omtrent ikke nevnt i proposisjonen fra Kommunal- og moderniseringsepartementet, og helt fraværende under punkt **2.2 Prioriteringer i budsjettet for 2018**. Det kan fremstå som om Norge ikke lenger er

nevneverdig opptatt av menneskerettigheter i globale leverandørkjeder. Det er et stort paradoks i lys av den innsatsen Norge la ned i arbeidet med FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter – som er blitt selve rammeverket for et ansvarlig næringsliv globalt. I det rammeverket er også forpliktelsene til staten nedfelt, der offentlige innkjøp spesielt er nevnt, i punkt 6, som videre er tatt inn i vår Nasjonale handlingsplan for oppfølging av disse prinsippene.

I Stortingsproposisjonen snakkes mye om forenkling av offentlige anskaffelser, og effektiv bruk av samfunnets ressurser. Det er fint, men dette kan ikke gjøres på bekostning av mennesker på andre siden av kloden. Det er behov for et mye høyere fokus på dette området fra regjeringen. Uten fokus på dette fra Storting og regjering, blir fokuset mindre hos offentlige oppdragsgivere, og hos deres leverandører fra næringslivet.

2. Det trengs at **myndighetene støtter det arbeidet offentlige oppdragsgivere og næringslivet selv iverksetter**. For 17 år siden gikk næringslivet sammen med fagbevegelsen, sivilsamfunn og arbeidsgiverorganisasjonene, og etablerte Initiativ for etisk handel som et ressurscenter. Grunnen var at næringslivet har behov for konkret veiledning, og det må legges til rette for samarbeid om de store globale utfordringene. Siden 2007 har vi også jobbet med offentlige oppdragsgivere, og vært en sentral pådriver i Norge og Europa, for etiske krav i offentlige anskaffelser. Dette arbeidet trenger økt fokus og støtte fra norske myndigheter. I dag får vi 5 millioner fra NORAD til arbeid vi gjør i leverandørkjedene. Til arbeidet vi gjør rundt etikk i offentlige anskaffelser får vi ingen støtte. Og for å gjenta budskapet vi har i utenrikskomiteen: tenk hvilken utviklingseffekt vi hadde fått dersom alle offentlige oppdragsgivere og et samlet næringsliv jobbet sammen for å bedre menneskerettigheter, miljø og korrupsjon i sine leverandørkjeder? Det ville fått betydning for millioner av mennesker. Anstendig arbeid er den beste veien ut av fattigdom, som er bærekraftsmål 1.

3. For det tredje trengs det at regjeringen **følger opp den glimrende nye §5 i lov om offentlige anskaffelser**, som sier at offentlige virksomheter skal følge opp det ansvaret de har, som blant annet er nedfelt i de allerede nevnte FNs veiledende prinsipper. I omtalen av offentlige anskaffelser og arbeidet til Difi, er dette feltet knapt nevnt. Paragrafen må også følges av handling. Det sitter innkjøpere i kommuner og statlige virksomheter som ønsker å prioritere dette arbeidet, men som mangler kompetanse og har begrensede ressurser. En undersøkelse vi har gjort med Difi viste at ett år etter implementeringen av §5 hadde bruken av gode etisk krav i høyrisikoanskaffelser sett under ett, gått tilbake. Så slik fortsetter det offentlige Norge å kjøpe høyrisikovarer som kan være produsert med brudd på menneskerettighetene.

Det er også behov for koordinert innsats og samarbeid for oppfølging av §5. Dette har vært tema blant offentlige oppdragsgivere i IEH-fellesskapet i langt tid, og under vår årskonferanse i vår skrev offentlige innkjøpere et innspill på hvordan dette kan se ut, til den nye stortingsmeldingen om offentlige innkjøp. Dersom én kommune f.eks. har gjort en risikovurdering i tilknytning til en anskaffelse trenger ikke nabokommunen å gjøre akkurat det samme. Samordning og koordinering vil være ressurseffektivt og en besparelse både for myndighetene, oppdragsgiverne og leverandører. Som landets fremste ressurscenter innen dette feltet ønsker vi å bidra aktivt til dette. Det bør settes av 5 millioner på statsbudsjettet til et forprosjekt som ser på hvordan dette kan gjøres.

Heidi Furustøl
Daglig leder

Karoline Bakka Hjertø
Seniorrådgiver, politisk kontakt
Tlf 99227303

Magne Paulsrud
Seniorrådgiver, leder offentlige sektor team